

IDA LJUBIĆ¹

UGOSTITELJSKO-TURISTIČKO UČILIŠTE, ZAGREB

E-mail: ida.ljubic@gmail.com

DIJANA DIJANIĆ PLEŠKO²

AGRONOMSKA ŠKOLA ZAGREB, ZAGREB

E-mail: dijana.dijanic@skole.hr

Stručni članak

394.48:94(497.5)

394.48:[371.3:94](497.5)

Program popularizacije povijesne znanosti – Prvi i drugi Sajam povijesti

Autorice u radu opisuju program popularizacije povijesne znanosti s ciljem približavanja povijesti mladima, detaljnijim obrađivanjem određenih povijesnih tema kako bi ovladali vještinama snalaženja u vremenu i prostoru, razumijevanja uzročno-posljedičnih veza, čitanja i analiziranja povijesnih tekstova, slika i zemljovida, kako bi bili u stanju i sami proširivati svoja znanja i donositi vlastite, na činjenicama utemeljene sudove.

Ključne riječi: nastava povijesti, popularizacija znanosti, povijesne vještine

Uvod

Društvo za hrvatsku povjesnicu organiziralo je i provelo program za popularizaciju povijesne znanosti Sajam povijesti. Prvi Sajam povijesti održan je 14. siječnja 2022. u Agronomskoj školi u Zagrebu, a drugi 23. studenog 2022. u Gimnaziji Sesvete.

Od kuda ideja za programe popularizacije povijesne znanosti?

Ideja za popularizacijom povijesne znanosti javila se kao potreba da se učenicima koji imaju intrinzičnu motivaciju za dodatnim istraživanjem nekih tema iz povijesti, kao i želju da rezultate svojih istraživanja predstave vršnjacima, školskoj zajednici to i omogućiti, a i pomogne pri vođenju/ mentoriranju njihovih projekata. Uz to ideja je bila u programe uključiti što više učenika i približiti povijest mladima/ učenicima srednjih škola, te ih angažirati i zainteresirati kako za rad u redovnoj nastavi tako i u dodatnim aktivnostima na raznim povijesnim temama koje su učenicima bliske.

1 Ida Ljubić autorica Uvoda, te osnovnog dijela teksta Program popularizacije povijesne znanosti – Prvi Sajam povijesti i Drugi Sajam povijesti.

2 Dijana Dijanić Pleško, autorica je Sažetka, Od kuda ideja za programe popularizacije povijesne znanosti?, Ostvareni su slijedeći ishodi i Rezultata provedene završne ankete.

Pri planiranju programa popularizacije povijesne znanosti za učenike srednjih škola krenuli smo od opisa problema i potreba uvažavajući postojeće dokumente. Iz Nacionalnog okvirnog kurikulum³ vidljiva je tendencija Republike Hrvatske, a onda i Ministarstva znanosti i obrazovanja rad na razvoju kognitivnih vještina kroz sagledavanje odgojno-obrazovnog sustava kao cjeline; povezivanje hrvatskog nacionalnog kulturnog identiteta u odnosu na kulturne identitete Europe i svijeta, te kako „Čovjek treba postati građaninom svijeta, a pritom sačuvati svoj nacionalni identitet, svoju kulturu, kulturne krajolike, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu. Odgoj i obrazovanje trebaju buditi, poticati i razvijati identitet.“⁴ Kurikulum Povijesti trebao bi uvažavati sadržaje (važne događaje iz nacionalne, europske i svjetske povijesti), ali i poučavati mlade ljude povjesničarskim vještinama, kritičkom mišljenju i razumijevanju povijesnih interpretacija. Osobito treba raditi na radnim materijalima, koji trebaju biti radni, izvori podataka. Kako su učenici izloženi velikoj količini informacija putem medija (Interneta, novina, TV, filmova i sl.) i izjava javnih osoba koje nužno ne moraju biti osviještene o snazi i utjecaju njihove izgovorene riječi izuzetno je važno i te sadržaje uključiti u analizu i rad s učenicima. Također, „učenje putem istraživanja“ – interdisciplinarnost, transdisciplinarnost i multidisciplinarnost dio su Strategije.⁵

Važno je naglasiti kako su učenicima jednostavno dostupne različite informacije kao i tumačenja suvremenih, ali i prošlih događaja, zato je od izuzetne važnosti naučiti ih kritički misliti i analizirati svaku argumentaciju, te ih osposobiti da prepoznaju zlorabljenje povijesti „falcificiranje statistika, izvora, fotografija, zanemarivanje dijela povijesnih izvora i fiksiranje na one koji podupiru nečiju/neku tezu, zlorabljenje povijesti i izvora u svrhu propagande, zanemarivanje ili namjerno izostavljanje povijesnih činjenica itd.“⁶ Učenike treba osposobiti za kritičko mišljenje kako bi mogli biti aktivni građani i pridonositi boljitku: vlastitom, lokalnom, regionalnom, nacionalnom, europskom i globalnom. Dobro poučavanje povijest u školama važno je kako bi mladi bili osposobljeni za aktivno građanstvo – ti učenici će oblikovati budućnost zemlje, građana, neki od njih su budući gradonačelnici, župani, zastupnici i sl.⁷ Također, Kurikulum nastavnog predmeta Povijest za osnovne škole i gimnazije predviđa „razvoj temeljnih vještina povezanih s postavljanjem pitanja o izvorima, razmatranjem konteksta, sagledavanjem događaja iz različitih perspektiva, preispitivanjem gledišta i zaključaka te oblikovanjem mišljenja na utemeljenim pretpostavkama. ... sagledava

3 Nacionalni okvirni kurikulum, za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, (Zagreb: Republika Hrvatska Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2011): 22.

4 Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, Vlada Republike Hrvatske, 2014, 32.

5 Ibid., 13.

6 Recommendation of the Committee of Ministers to member states on history teaching in twenty-first-century Europe, Adopted by the Committee of Ministers on 31 October 2001 at the 771st meeting of the Ministers' Deputies (CoE, Rec(2001)15), (Strasbourg: Council of Europe, 2002.): 5 https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680909e91 (posjet 6.3.2020.)

7 Pogledati i Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. pod 5.2. Strateški cilj 2. „Obrazovani i zaposleni ljudi“ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html (posjet 28.11.2022.)

prošlost koristeći se vještinama i tehničkim konceptima vremena i prostora, uzroka i posljedica, kontinuiteta i promjena, rada s povijesnim izvorima, povijesne perspektive te usporedbe i sučeljavanja ...No, ključan je odabir bitnih povijesnih događaja, procesa i pojava u pojedinim područjima i povijesnim razdobljima. ...Te da se koristi znanjem i vještinama stečenim učenjem povijesti kako bi ostvario osobne potencijale te odgovorno djelovao u javnome životu lokalne, nacionalne, europske i globalne zajednice, razumije važnost očuvanja zavičajne, nacionalne i svjetske kulturne, povijesne i duhovne baštine.⁸

Programima popularizacije povijesne znanosti nastojao se naglasiti i nacionalni, ali i međunarodni kontekst. Poučavanjem lokalne i nacionalne povijest razvija se odgovornost – svijest o očuvanju materijalne, prirodne i duhovne povijesnokulturne baštine RH i nacionalnog identiteta, a odgoj i obrazovanje trebaju pridonositi izgradnji osobnog, kulturnog i nacionalnog identiteta pojedinaca,⁹ a teme bi svakako bilo potrebno proširiti europskim kontekstom u prvom redu zbog osposobljavanja za život u europskom kontekstu, ali i radi mogućnosti i drugih suradnji.¹⁰

Prvi Sajam povijesti

Sudionici programa bile su učenice i učenice triju škola: Gimnazije Sesvete, Agronomске škola iz Zagreba i Ugostiteljsko-turističkog učilišta iz Zagreba, zajedno sa svojim nastavnicama Povijesti. Glavni cilj programa bio je otvaranje mogućnosti predstavljanja povijesno-istraživačkih i kreativnih učeničkih radova s povijesnom tematikom. Svojim pisanim, likovnim i kreativnim radovima s različitim povijesnim temama sudionice i sudionici su imali priliku iskazati rezultate svog interesa za nastavni predmet Povijest i odgovoriti na ključno pitanje programa: Zašto se moramo suočiti s prošlošću da bi mogli oblikovati demokratsku i inkluzivnu budućnost i koju ulogu povijest i poučavanje povijesti ima u tome?

Nakon uvodne dobrodošlice, koju su sudionicama i sudionicima uputili organizatori Željko Holjevac, ravnatelj Društva za hrvatsku povjesnicu i Dijana Dijanić Pleško, program je započeo predavanjem *Kako pristupiti čitanju povijesnih izvora?* Predavanje je održao prof. dr. sc. Željko Holjevac, koji je na primjerima pomno odabranih povijesnih izvora hrvatske povijesti od srednjovjekovlja do modernoga doba, predstavio različite načine njihovih interpretacija. Profesor Holjevac je iznio manje poznate zaključke o povijesnim izvorima poput Zlatne bule Bele IV. ili Pacte Convente, ali i drugih povijesnih izvora koje učenice i učenici susreću kroz nastavu Povijesti u osnovnim i srednjim školama. Svoje predavanje profesor je zaključio isticanjem da interpretacije povijesnih izvora nisu i ne mogu biti u potpunosti završene, već da su podložne različitim povijesnim perspektivama.

8 Kurikulum nastavnog predmeta Povijest za osnovne škole i gimnazije 2019.; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_27_557.html (posjet 28.11.2022.)

9 *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*, 32.

10 *Ibid.*, 153.

Usljedio je predavanje nastavnice Povijesti Gimnazije Karlovac Natalije Jadrić, koja je predstavila projekt *Učenje izvan učionice*. U svom predavanju nastavnica Jadrić je istaknula kako se učenje ne mora odvijati isključivo u učionici, nego i izvan škole (na primjer, u prirodi, gradu, selu ili u bližoj okolici). Uz to, nabrojala je i opisala dobiti izvanučioničkog istraživanja: povezivanje teorije s njezinom primjenom, razvijanje interdisciplinanih i inovativnih pristupa, ali i kreativnosti, motivacije i znatiželje kod učenika. Nastavnica Jadrić opisala je proces organizacije učenja izvan učionice i na konkretnim primjerima prikazala način provođenja aktivnosti poput istraživanja biljnog svijeta, analiziranja kvalitete i raznolikosti ponude trgovina ili upoznavanja muzeja i institucija u bližoj okolici. Prikazom ovih aktivnosti ukazala je da se one mogu kvalitetno primijeniti i u nastavi Povijesti, a svoje je izlaganje završila zaključkom da je učenje (u učionici i izvan učionice) dio procesa cjeloživotnog učenja.

Nastavnica Povijesti Ugostiteljsko-turističkog učilišta Ida Ljubić održala je radionicu *Srednjovjekovni antijudaizam i suvremeni antisemitizam* (Slika 1). Nakon nastavnčinog uvodnog predavljanja povijesnog konteksta antijudaizma i antisemitizma i definiranja ključnih pojmova (stereotipi, mitovi, antijudaizam, antisemitizam, Holokaust), učenice i učenici su grupnim radom analizirali slikovne i pisane povijesne izvore sa stereotipnim prikazima Židova. Učenici su na temelju slikovnih izvora i popisa najčešćih i najpoznatijih mitova i predrasuda o Židovima razvili raspravu i odgovarali na pitanja može li se uspostaviti povijesni kontinuitet između srednjovjekovnog antijudaizma i modernog antisemitizma, postoje li sličnosti i razlike između stereotipnih prikaza pripadnika židovskih zajednica i koja je bila uloga ovakvih prikaza u povijesnom vremenu u kojima su nastali (Slika 2).

Slika 1: Uvod u radionicu Srednjovjekovni antijudaizam i suvremeni antisemitizam – predavljanje povijesnog konteksta antijudaizma i antisemitizma i definiranja ključnih pojmova

Slika 2: Grupni rad – analiza slikovnih i pisanih povijesnih izvora sa stereotipnim prikazima Židova

Program je nastavila nastavnica Povijesti i Geografije Suzana Pešorda iz Gimnazije Sesvete, koja je održala predavanje *Istraživanje zavičajne povijesti*. Nastavnica Pešorda je objasnila način na koji se istraživanje zavičajne povijesti može povezati s kurikulumom nastave Povijesti u gimnazijama, kao i ciljeve i moguća organizacijska područja ovakvih istraživanja. Istaknula je povjesničarske vještine koje se razvijaju kod učenika-istražitelja zavičajne povijesti (razumijevanje koncepata vremena i prostora, uzroka i posljedica, promjena i kontinuiteta, uočavanje povijesnih perspektiva, usporedbe i sučeljavanja, kao i interpretacije povijesnih izvora). Kao primjere dobre prakse, navela je povijesno-istraživačke radove svojih učenica i učenika: *Rimljani u Sesvetama*, *Prvi svjetski rat u Sesvetama i Sesevskom prigorju*, *Potok Vuger u prošlosti*, *Spomenik žrtvama u Domovinskom ratu*, *Razvoj školstva u Sesvetama* i *Židovi u Sesvetama*. Nastavnica Pešorda je zaključila predavanje razgovorom o izazovima koje je susrela pri organizaciji i provedbi istraživanja zavičajne povijesti, a navela je i preporučenu literaturu za učenike koje je istraživanje zavičajne povijesti zainteresiralo.

Usljedila je prezentacija *Remek djela umjetnosti i povijest – treba li ih uklanjati/mijenjati ili nas ona dotiču na način da shvatimo tko smo i kako živimo?* koju je predstavila nastavnica Povijesti Dijana Dijanić Pleško iz Agronomske škole u Zagrebu. U svom izlaganju nastavnica je objasnila način analize spomeničke baštine (istraživanje povijesti spomenika, mjesta na kojem je spomenik podignut i kome ili čemu je spomenik podignut), te je na konkretnim primjerima spomenika razvila raspravu o mijenjanju značenja spomenika, njihovoj prenamjeni, umjetničkim intervencijama na spomenicima, premještanju i uništenju spomenika. Nastavnica je navela primjere spomenika i spomeničkih ploča, koje javnost smatra kontroverznima i koje su predmetom polemika i rasprava.

Drugi dio Sajma bio je posvećen prezentiranju rezultata povijesno-istraživačkih i kreativnih radova prisutnih učenica i učenika. Učenici prvih razreda Agronomске škole u Zagrebu predstavili su svoje radove na temu Domovinskog rata, s naglaskom na bitku za Vukovar, a koje su izradili povodom Dana sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje. Učenicе i učenici su istražili bitku za Vukovar povezujući činjenično znanje stečeno u učionici s terenskom nastavom u Vukovaru, a s posebnom emotivnošću su prikazali posljedice pada grada za njegove stanovnike. Učenici su prikazali i rezultate istraživanja ratnog zločina koji se dogodio u selu Kostrići na Banovini, koje je u potpunosti uništeno u ratnoj agresiji, a svoje emotivno izlaganje zaključili su porukom osude za sve ratne zločine i sa željom da se žrtve Kostrića nikada ne zaborave.

Program su nastavile učenice prvih razreda Ugostiteljsko-turističkog učilišta, koje su prezentirale rezultate učenja u sklopu dodatne nastave Povijesti u svojoj školi. Učenicе su izradile makete i modele povijesnih građevina i osoba iz povijesti od recikliranog materijala. Predstavile su makete egipatskih piramida, model egipatskog faraona, zigurata, rimskog akvadukta i srednjovjekovnog dvorca (Slika 3). Učenicе su istražile povijest ovih građevina i povijesnih osoba, te su sudionicima prezentirale istražene informacije. U nastavku programa predstavile su i poster plakate s rezultatima istraživanja znamenitih Hrvatica i Hrvata kroz povijest, kao što su ban Ivan Mažuranić, ban Josip Jelačić, te preporoditelja Vatroslava Lisinskog, Ljudevita Gaja i Sidonije Rubido Erdödy.

Slika 3: Učenica opisuje i objašnjava srednjovjekovni dvorac

Prezentiranju učeničkih radova pridružili su se i učenici i učenice Gimnazije Sesvete. Učenice četvrtog razreda predstavile su rezultate povijesno-istraživačkog rada *Židovi u Sesvetama*, koje su provele uz mentorstvo svojih nastavnica Povijesti i u suradnji s Muzejom Prigorja Sesvete. Svojim radom su obuhvatile povijest židovske zajednice od dolaska prvih Židova u Hrvatsku do njihovog stradanja u Holokaustu, a istražile su i povijest sesvetskih židovskih obitelji Aleksander i Weinberger, kao i bračnog para Oružec iz Prigorja koji je proglašen Pravednicima među narodima. Gimnazijalci iz Sesveta prezentirali su rezultate još jednog povijesno-istraživačkog rada kojeg su proveli – Zavičajnost u nastavi – *Sesvete: povijest, arheološka nalazišta i kulturna baština*. U ovom istraživanju sudjelovali su učenici Geografsko-povijesne skupine, koji su istraživanje proveli na terenskoj nastavi i istraživanjima u arhivu Muzeja Prigorje. Nakon iscrpnog istraživanja povijesti i kulturne baštine Sesveta, učenice i učenici su izradili i kreativne likovne radove sesvetskih spomenika, objekata, arheoloških predmeta i motiva sesvetske ruralne arhitekture. Na kraju programa, učenice i učenici Gimnazije Sesvete prezentirali su rezultate istraživačkog rada *Moj tata u Domovinskom ratu*, u kojem su upotrijebili metodu usmene povijesti kako bi istražili ratni put i sudbinu svojih očeva u Domovinskom ratu.

Program prvog Sajma povijesti završio je druženjem sudionica i sudionika, razgovorom o prezentiranim radovima i razmjenom iskustava u poučavanju i učenju Povijesti, kao i dogovorom o organizaciji programa u idućoj školskoj godini.

Ostvareni su slijedeći ciljevi:

- Pokazali smo da je u obrazovanju učenika/ mladih izuzetno važno učenike učiti kako koristiti informacije koje im se nude, naučiti ih informacije obrađivati, a za što je nastavni predmet Povijest pogodan, jer radom na konceptima učenicima to omogućava, osobito su se učenici time bavili u predavanju *Kako pristupiti čitanju povijesnih izvora?*
- Osjetljive teme kojima su se učenici bavili u radionicama *Srednjovjekovni antijudaizam i moderni antisemitizam* i *Remek djela umjetnosti i povijest – treba li ih uklanjati/ mijenjati ili nas ona dotiču na način da shvatimo tko smo i kako živimo?* pokazala su učenicima koliko su spomenici prošlosti suvremeni i kako pogađaju ljude danas, te da nas i spomenici o prošlosti uče o opasnostima nesuočavanja s prošlošću što može uzrokovati probleme i diobe u suvremenom društvu.
- Poučavanje zavičajne povijesti učenjem izvan učionice, *Učenje izvan učionice* i *Istraživanja zavičajne povijesti u nastavi povijesti*, učenicima je pomoglo razumjeti važnost čitanja i analiziranja povijesnih tekstova, slika i zemljovida.
- Učenički radovi o povijesti Židova u Sesvetama, Domovinskom ratu i istaknutim pojedincima i spomenicima svjetske baštine pokazali su važnost istraživanja i razumijevanja uzročno-posljedičnih veza kako bi se spriječilo diskriminiranje pojedinaca i zajednica.

- Informacije koje su učenici dobili u prezentacijama, predavanjima, radionicama i izložbom obogatile su njihovo znanje o povijesnim konceptima.
- Cilj programa je bio razvoj kognitivnih vještina mladih/ učenika uvježbavanjem povijesnih koncepata (razumijevanja uzročno-posljedičnih veza, čitanja i analiziranja povijesnih tekstova, slika i zemljovida) i povezivanje s trenutnom situacijom u svijetu, Hrvatskoj i Europi i on je u potpunosti ostvaren.

Drugi Sajam povijesti

Uspješna provedba prvog Sajma povijesti, kao i zadovoljstvo sudionica i sudionika sadržajima i metodama rada u programu, organizatore je potaknulo na organizaciju drugog Sajma povijesti, pod nazivom Moja strana priče (o prošlosti) kao moj doprinos cjelokupnijoj slici povijesti. Ciljevi drugog Sajma povijesti bili su poticanje učenica i učenika na rad s primarnim i sekundarnim povijesnim izvorima, uvježbavanje uočavanja povijesnih koncepata kontinuiteta i promjene, kao i uzročno-posljedičnog zaključivanja. Nadalje, aktivnostima Sajma, učenice i učenike se nastojalo potaknuti na produblјivanje činjeničnoga znanja koje se stječe na nastavi Povijesti, ali i na razvijanje metoda rada u skupini i suradničkog učenja.

Uvodnu dobrodošlicu na drugom Sajmu povijesti poželјeli su organizatori programa prof. dr. sc. Željko Holjevac, nastavnica Dijana Dijanić Pleško i ravnateljica Gimnazije Sesvete Božana Sertić.

Program je započeo predavanjem *Muzeji kao baštinska ustanova i okruženje za održavanje nastave povijesti*, koje je održao prof. dr. sc. Željko Holjevac. Profesor Holjevac učenicama i uenicima je predstavio vrste baštinskih ustanova (arhivi, knjižnice i muzeji) i istaknuo njihovu važnost za očuvanje društvenog pamćenja. Nadalje, objasnio je potencijale i ulogu baštinskih ustanova u formalnom i neformalnom obrazovanju, te je naglasio da suradnja škola sa muzejima i arhivima doprinosi kvalitetnijoj nastavi Povijesti i potiče učeničku motivaciju i znatiželju. Prof. Holjevac predavanje je završio odgovaranjem na učenička pitanja o procesima digitalizacije povijesne građe u baštinskim ustanovama i promjenama u kulturnim politikama muzejskih ustanova (Slika 4).

Slika 4: predavanje profesora Holjevca, *Muzeji kao baštinska ustanova*

Sajam povijesti nastavljen je s četiri paralelne radionice za učenice i učenike, pod vodstvom njihovih nastavnica Povijesti. Prvu radionicu, *Povijesni razvoj tvornice mesnih preradevina Sljeme*, vodila je nastavnica Povijesti Ugostiteljsko-turističkog učilišta u Zagrebu Ida Ljubić, koja je učenice i učenike vodila kroz analizu povijesnih izvora dobivenih iz Muzeja Prigorja (Slika 5). Radom na pisanim izvorima, učenice i učenici su izradili vremensku lentu povijesnog razvoja tvornice mesnih proizvoda Sljeme, kojom su prikazali kontinuitet i promjene u industrijskoj proizvodnji ove tvornice. Uz to, učenici su izradili povijesni zemljovid koji prikazuje puteve nabavke robe ove tvornice, kao i smjerove izvoza mesnih proizvoda. Opisali su uvjete rada u tvornici i gospodarski značaj proizvodnje tvornice Sljeme u Svesvetskom prigorju.

Slika 5: predstavljanje rezultata rada učenika u radionici
Povijesni razvoj tvornice mesnih preradevina Sljeme

Drugom radionicom, pod vodstvom nastavnice Dijane Dijanić Pleško, učenice i učenici su analizirali povijesne izvore pomoću kojih su proučavali povijest mode i društveni položaj žena tijekom prve polovice 20. stoljeća. Na temelju slikovnih povijesnih izvora, učenice i učenici su istaknuli kontinuitet i promjene u odijevanju žena dvadesetog stoljeća, a objasnili su i utjecaj povijesnih događaja na promjene u društvenom i političkom statusu žena u navedenom razdoblju (Slika 6).

Slika 6: prezentacija grupnog rada o utjecaju povijesnih događaja
na promjene u društvenom i političkom statusu žena

Treću radionicu (Slika 7) vodila je nastavnica Suzana Pešorda, koja je povijesne izvore za analizu pripremila iz školskog arhiva Gimnazije Sesvete. Zajedno sa školskom arhivisticom, nastavnica Pešorda je učenicima produbila znanje o ulozi školskog arhiva za lokalnu, nacionalnu i europsku povijest. Na temelju prikupljenih primarnih izvora (školski imenici i dnevnik rada) učenice i učenici su opisali radni dan učenika 18.11.2012. i usporedili su ga sa svojim radnim danom 17.11.2022. Lentom vremena učenice i učenici su prikazali ključne događaje u povijesti Gimnazije Sesvete.

Slika 7: Učenici nakon obilaska školskog arhiva slušaju upute za rad

Četvrta radionica, *Domovinski rat, povijesni izvori na terenu i svjedočenja sudionika*, održana je pod vodstvom nastavnice Andriane Kapelan Matjašić. U ovoj radionici učenice i učenici su na temelju vizualnih i pisanih povijesnih izvora napisali novinski članak o vojno-redarstvenoj operaciji Vihor u Domovinskom ratu. Nadalje, osmislili su intervju u kojem je učenica preuzela ulogu novinarki, a učenik ulogu branitelja 102. brigade Hrvatske vojske koji je sudjelovao u operaciji Vihor. Ovom radionicom učenice i učenici su dobili uvid u značaj osobnih sjećanja i iskustava o Domovinskom ratu.

Po završetku radionica, učenice i učenici su međusobno predstavili rezultate svog rada. Prezentirali su svoje plakate, lente vremena i intervju, čime su razmijenili stećena povjesničarska znanja i vještine.

Nakon predstavljanja učeničkih radioničkih rezultata, uslijedila je smotra učeničkih radova, koje su učenice i učenici izrađivali tijekom prvog polugodišta tekuće školske godine.

Učenice i učenici Ugostiteljsko-turističkog učilišta predstavili su makete znamenitih povijesnih građevina, koje su izradili ručno, pomoću prirodnih materijala. Predstavili su makete Vukovarskog vodotornja, Vučedolske golubice, hrvatskih

romaničkih crkava, Lavljih vrata i Slavoluka pobjede, a za svaku maketu su iznijeli kratke podatke i motivaciju za njihovu izradu (Slika 8). Učenica Emanuela L. Agronomске škole iz Zagreba predstavila je samostalni istraživački rad o Gordanu Ledereru i njegovoj ulozi ratnog reportera u Domovinskom ratu (Slika 9), a njezina školska kolegica učenica Katja B. prezentirala je pomorsku povijest Orebića, koristeći vlastite fotografske snimke koje je prikupila (Slika 10). Učenik Škole za primijenjenu umjetnost i dizajn iz Zagreba Filip Z. predstavio je istraživački rad o hrvatskim izumiteljima kroz povijest i utjecaju koji su njihovi izumi ostavili na današnjicu (Slika 11).

Slika 8: učenici predstavljaju makete

Slika 9: učenica prezentira svoj rad o Gordanu Ledereru

Slika 10: učenica prezentira svoj rad o Povijesti Orebića

Slika 11: učenik predstavlja istraživački rad o hrvatskim izumiteljima

Veliko zanimanje sudionica i sudionika Sajma povijesti izazvala je izložba *Vojna memorabilija iz 20. stoljeća*, koju je pripremio učenik Gimnazije Sesvete Luka G. (Slika 12) Učenik je prikupio impresivnu zbirku artefakata iz razdoblja Drugoga svjetskog rata i istaknuo je da svaki od njih ima svoju priču koja može poslužiti za proučavanje povijesti. Osim priča o brojnim izloženim artefaktima, učenik je svojim vršnjacima podijelio i priču o ulozi vlastite obitelji u turbulentnim događajima hrvatske povijesti.

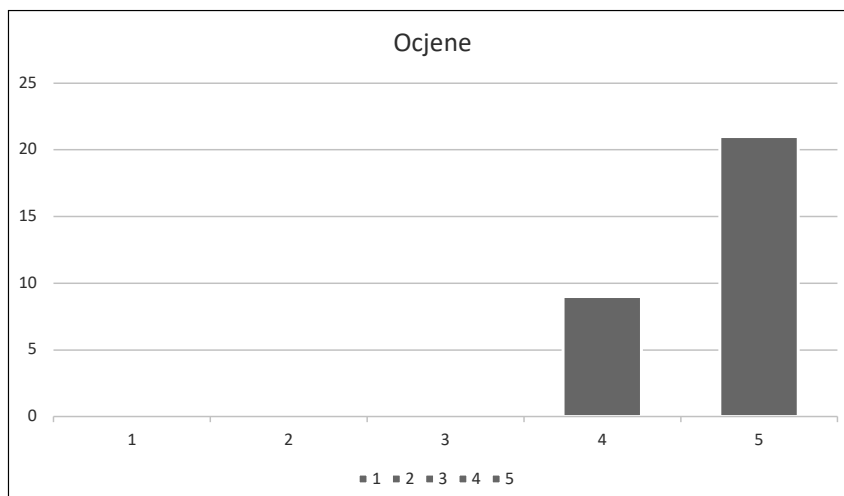

Slika 12: izložba *Vojna memorabilija iz 20. stoljeća*

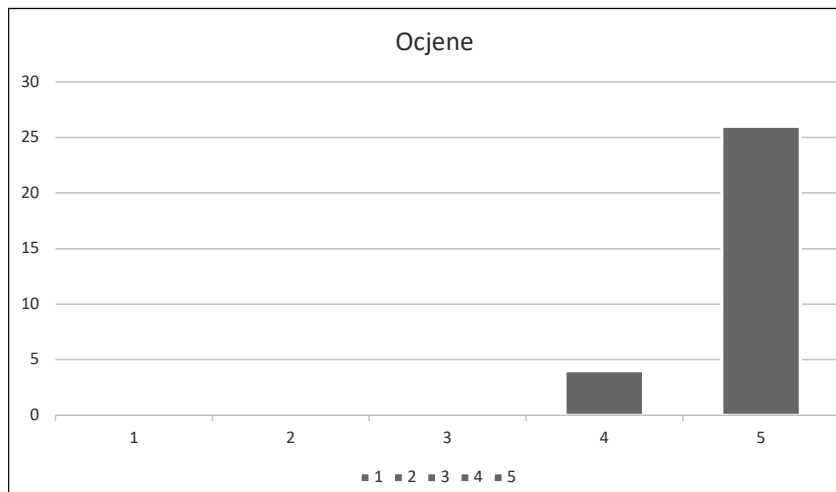
Drugi Sajam povijesti završio je druženjem kroz razgovor prisutnih učenika i učenička, te njihovih nastavnica. Razmjenjivali su dojmove i stečena znanja, te su izrazili želje da se u idući Sajam povijesti uključi što više učenika i učenika srednjih škola. Učenici su ispunili anketu u kojoj su izrazili svoje zadovoljstvo Sajmom povijesti.

Rezultati provedene završne ankete:

1. Kako ste ukupno zadovoljni programom (teme/ predavanja/ radionice/ komunikacijom s organizatorima/ komunikacijom sa sudionicima/ atmosferom) ocjenom od 1 do 5

2. Ocjenite kvalitetu obrađenih tema ocjenom od 1 do 5

2. Biste li ovu radionicu preporučili prijateljima

Svi učenici su odgovorili kako bi preporučili radionicu, a izdvojite ćemo za ilustraciju:

- Da, svakako onima koji su zainteresirani za povijest i za one koji vole učiti o nekim događajima.
- Da, vrlo je poučna.
- Da, zanimljiv način pristupa povijesti.
- Jedino ako im se sviđa povijest.

3. Koje vas teme još zanimaju

Popis tema koje su učenici predložili: Hladni rat, Početak 21. stoljeća, Manje poznati zanimljivi povijesni događaji i manje poznate zanimljive ličnosti kroz povijest, Antička Grčka i Rim, Prapovijest, Rane američke civilizacije, Renesansa i barok, Nastanak prvih strojeva i prijevoznih sredstava, Izborni sustav u državama, Prava žena kroz povijest, Domovinski rat, Ranija hrvatska povijest, Drugi svjetski rat, Bitka za Staljingrad, Ne znam kakvih sve tema ima, ali bi ih volila čut, Zavičajna povijest, Teme o povijesti hrvatskog naroda

Umjesto zaključka prenosimo komentare učenika

Mislim da je bilo jako poučno; svaka čast svima koji su sudjelovali i organizirali... kako povijest može biti zanimljiva, ...Svakako preporučujem da se sljedeće godine uključi još više ljudi¹¹

11 Pešorda, Suzana, Hrvoje Kurevija, Ruža Jozić, *Sajam povijesti 2. Moja strana priče (o prošlosti) kao moj doprinos cjelokupnoj slici povijesti* http://gimnazija-sesvete.skole.hr/?news_hk=1&news_id=1655&ms-how=1512#mod_news (posjet 28.11.2022.)

„Bilo je bolje nego što sam očekivao, zapravo, bilo je zabavno. Ja se nadam da će ovo potaknuti ljude na učenje povijesti. Mislim da bi se povijest više trebala učiti da učenike zanima; a ne da samo štrebaju. I ovo je jedan od načina za to, što se meni sviđelo.“¹²

Literatura:

- Hrvatski sabor. *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine*. Zagreb: 2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html (posjet 28.11.2022.)
- Kurikulum nastavnog predmeta Povijest za osnovne škole i gimnazije 2019.; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_27_557.html (posjet 28.11.2022.)
- Nacionalni okvirni kurikulum, za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb: Republika Hrvatska Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2011.
- Pešorda, Suzana, Hrvoje Kurevija, Ruža Jozić. *Sajam povijesti 2. Moja strana priče (o prošlosti) kao moj doprinos cjelokupnoj slici povijesti* http://gimnazija-sesvete.skole.hr/?news_hk=1&news_id=1655&cmshow=1512#mod_news (posjet 28.11.2022.)
- Recommendation of the Committee of Ministers to member states on history teaching in twenty-first-century Europe, Adopted by the Committee of Ministers on 31 October 2001 at the 771st meeting of the Ministers' Deputies* (CoE, Rec(2001)15), (Strasbourg: Council of Europe, 2002.) https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680909e91 (posjet 6.3.2020.)
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*. Vlada Republike Hrvatske, 2014.

SUMMARY

POPULARIZATION OF HISTORICAL SCIENCE – THE FIRST AND THE SECOND HISTORY FAIR

At the beginning, the authors explain the reasons behind the creation of the program for the popularization of historical science – the History Fair, and then describes the programs, the course and results of student works at the first and second History Fairs. The goal was to bring history closer to young people by working on certain topics in more detail so that they could master navigating through time and space, understanding causal links, reading and analysing historical texts, pictures and maps, in order to be able to expand their knowledge and bring their own judgments based on facts. In the end, the results of the evaluation conducted among the students were presented.

Key words: history teaching, popularization of science, historical skills

12 Ibid.